

ΠΩΣ ΚΑΝΟΥΜΕ ΣΥΝΤΑΞΗ ΣΕ ΕΝΑ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γεια!!! Και ναι, ήρθε η ώρα να μάθεις να συντάσσεις ένα αρχαιοελληνικό κείμενο!!!

Και γιατί, καλέ μου Ντόναλντ, να θέλω να συντάξω ένα κείμενο της αρχαίας ελληνικής γλώσσας; Τί θα μου προσφέρει;

Νταίζυ μου, η σύνταξη του αρχαιοελληνικού κειμένου θα μας βοηθήσει να βάλουμε σε μια σωστή σειρά τις λέξεις κάθε πρότασης ώστε να καταλάβουμε τη δομή της και να μεταφράσουμε με μεγαλύτερη ακρίβεια το κείμενο. Έτσι θα κατανοήσουμε καλύτερα το περιεχόμενό του. Είναι κρίμα να μην καταλαβαίνουμε τις ιδέες και έννοιες που φέρουν τα έργα των προγόνων μας!

Και δηλαδή θα πρέπει να συντάσσω κάθε φορά όλο το κείμενο που με ενδιαφέρει να διαβάσω;;; Έλεος!!! Τότε θα συμφωνήσω με τους μαθητές που μισούν τα αρχαία ελληνικά!!!

Όχι γλυκιά μου, όχι! Δεν είμαστε υποχρεωμένοι να συντάξουμε κάθε πρόταση ενός κειμένου. Θα συντάξουμε μόνο την πρόταση ή τις προτάσεις εκείνες των οποίων το νόημα δεν καταλαβαίνουμε. Απλά θέλει λίγο περισσότερο κόπο, θα έλεγα, στην αρχαία ελληνική γλώσσα σε σχέση με τη νέα ελληνική γιατί η αρχαία ελληνική έχει διαφορετική δομή από τη νέα!

Η σύνταξη, λοιπόν, μας βοηθά να μεταφράσουμε το κείμενο, αλλά και η μετάφραση μας βοηθά να το συντάξουμε. Τώρα, αν θα προηγηθεί η σύνταξη ή η μετάφραση εξαρτάται από τη δυσκολία του κειμένου.

Αλλά ας μην μακρυγορούμε κι ας δώσουμε κάποιες γενικές οδηγίες σύνταξης στους μαθητές για να διαπιστώσουν ιδίως όμμασι πόσο εύκολη είναι η σύνταξη. Αν μάθουν τον τρόπο... τότε δε θα αντιμετωπίσουν ποτέ πια ένα αρχαιοελληνικό κείμενο με τον ίδιο τρόπο με τον οποίο το αντιμετώπιζαν ως τώρα!!! Η γνώση ανοίγει άλλες προοπτικές!!!!

Για να κάνουμε, λοιπόν, σύνταξη σε ένα κείμενο αρχαίας ελληνικής γλώσσας ακολουθούμε τα εξής βήματα, όπως περιγράφονται παρακάτω.

ΒΗΜΑ 1ο

Εντοπίζουμε τις περιόδους του κειμένου (τα τμήματα εκείνα του κειμένου από τελεία σε τελεία ή από τελεία σε άνω τελεία)

ΒΗΜΑ 2ο

Εντοπίζουμε και χωρίζουμε τις προτάσεις της κάθε περιόδου.

- Για να εντοπίσουμε μια πρόταση πρέπει να βρούμε το ρήμα της (ρήμα=πρόταση)
- Για να χωρίσουμε μια πρόταση από τις άλλες που ίσως υπάρχουν πριν και μετά από αυτή, πρέπει να βρούμε πού αρχίζει και πού τελειώνει η πρόταση.
 - Στο χωρισμό των προτάσεων μάς βοηθάνε οι σύνδεσμοι/συνδετικές λέξεις και τα σημεία στίξης (κυρίως το κόμμα). Οι προτάσεις, λοιπόν, μπορεί είτε να συνδέονται μεταξύ τους (με τους παρατακτικούς και τους υποτακτικούς συνδέσμους ή με αντωνυμίες και επιρρήματα) είτε να χωρίζονται μόνο με κόμματα (οπότε έχουμε ασύνδετο σχήμα, και αυτό συμβαίνει μόνο με τις κύριες προτάσεις).
- Αν μια πρόταση εισάγεται με έναν από τους υποτακτικούς συνδέσμους, τότε είναι σίγουρα δευτερεύουσα. Δευτερεύουσα είναι και όταν εισάγεται με αντωνυμίες ή επιρρήματα-εκτός ελαχίστων εξαιρέσεων.

ΒΗΜΑ 3ο

Αναλύουμε κάθε πρόταση ξεχωριστά

- Πρώτα πρέπει να βρίσκουμε (ακόμα κι αν εννοούνται) τους κύριους όρους της πρότασης: α) το ρήμα β) το υποκείμενο και αν υπάρχουν γ) το αντικείμενο/ τα αντικείμενα ή δ) το κατηγορούμενο. Υποκείμενο, αντικείμενο ή κατηγορούμενο αναζητούμε και για όλους τους ονοματικούς τύπους μιας πρότασης (απαρέμφατο, μετοχή).

- Το **ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ** το βρίσκουμε κάνοντας την ερώτηση **ποιος/α + ρήμα**. Κατά την προσωπική σύνταξη το υποκείμενο αποκαλύπτει ποιος ενεργεί, παθαίνει ή βρίσκεται σε μια κατάσταση. Κατά την απρόσωπη σύνταξη το υποκείμενο δηλώνει την πράξη που σχολιάζει το ρήμα.
 - ❖ Όταν το **ΡΗΜΑ** είναι **ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ**, το υποκείμενό του το βρίσκουμε **ΠΑΝΤΑ** σε πτώση **ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΗ**. Μπορεί να είναι όνομα ή ονοματικό σύνολο που ισοδυναμεί με ουσιαστικό. Όταν το **ΡΗΜΑ** είναι **ΑΠΡΟΣΩΠΟ**, τότε το υποκείμενο είναι ένα **ΑΝΑΡΘΡΟ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ** ή μια **ΔΕΥΤΕΡΕΟΥΣΑ ΟΝΟΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ**. Ως υποκείμενο μπορεί να τεθεί ένα από τα ακόλουθα: Ουσιαστικό, αντωνυμία, επίθετο (ως ουσιαστικό), αριθμητικό επίθετο, μετοχή, απαρέμφατο, δευτερεύουσα ονοματική πρόταση, άρθρο και άκλιτη λέξη ή φράση.
 - ❖ Το υποκείμενο του **ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟΥ** το βρίσκουμε είτε σε **ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΗ** (κι έχουμε **ΤΑΥΤΟΠΡΟΣΩΠΕΙΑ**, αφού θα είναι το ίδιο με του ρήματος) είτε σε **ΑΙΤΙΑΤΙΚΗ** (κι έχουμε **ΕΤΕΡΟΠΡΟΣΩΠΕΙΑ**, αφού θα είναι διαφορετικό από εκείνο του ρήματος).
 - ❖ Το υποκείμενο της **ΜΕΤΟΧΗΣ** θα **ΣΥΜΦΩΝΕΙ** με τη μετοχή κατά **γένος, αριθμό και πτώση**.
- Το **ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ** το βρίσκουμε κάνοντας την ερώτηση **ποιον/αν+ρήμα, τί+ρήμα, σε ποιον/αν, για ποιον/αν +ρήμα**. Είναι ο όρος στον οποίο μεταβαίνει η ενέργεια του προσωπικού ρήματος (που είναι ενεργητικό μεταβατικό μονόπτωτο ή δίπτωτο). Το αντικείμενο είναι **όνομα** πάντοτε **σε μία από τις πλάγιες πτώσεις** (γενική, δοτική, αιτιατική) **ή ονοματικό σύνολο** που ισοδυναμεί με ουσιαστικό. Ως αντικείμενο μπορεί να τεθεί ένα από τα παρακάτω: ουσιαστικό, αντωνυμία, επίθετο (ως ουσιαστικό), μετοχή, απαρέμφατο, δευτερεύουσα ονοματική πρόταση, άρθρο και άκλιτη λέξη ή φράση, εμπρόθετος προσδιορισμός.
 - ❖ Όταν το **ρήμα** είναι **δίπτωτο**, τότε εμφανίζονται δύο αντικείμενα συνήθως σε διαφορετική πτώση. Από αυτά εκείνο που δέχεται άμεσα την ενέργεια του ρήματος λέγεται άμεσο, ενώ εκείνο που τη δέχεται έμμεσα λέγεται έμμεσο. Έτσι έχουμε τους εξής συνδυασμούς πτώσεων:

Άμεσο		Έμμεσο
Αιτιατική	+	Γενική
Αιτιατική	+	Δοτική
Αιτιατική προσώπου	+	Αιτιατική πράγματος
Γενική	+	δοτική

- Όποια λέξη δεν είναι κύριος όρος είναι **υποχρεωτικά προσδιορισμός** σε κάποιον από τους κύριους όρους.
 - Ελέγχουμε αν ο κάθε προσδιορισμός είναι **α) ονοματικός** (θα προσδιορίζει ένα όνομα, δηλαδή ουσιαστικό ή επίθετο της πρότασης) **β) επιρρηματικός** (θα προσδιορίζει το ρήμα της πρότασης).

- Αν ο προσδιορισμός είναι ονοματικός ελέγχουμε να δούμε αν είναι **α) ομοιόπτωτος** (βρίσκεται σε όμοια πτώση με το όνομα που προσδιορίζει) ή **ετερόπτωτος** (βρίσκεται σε άλλη πτώση από το όνομα που προσδιορίζει).
 - ❖ Αν είναι **ομοιόπτωτος** ελέγχουμε αν είναι **α) επιθετικός** (αποδίδει δηλαδή μια σταθερή ιδιότητα) **β) κατηγορηματικός** (αποδίδει δηλαδή μια προσωρινή ιδιότητα) **γ) επεξήγηση** (επεξηγεί δηλαδή το όνομα και περνά από το γενικό στο ειδικό) ή **δ) παράθεση** (αποδίδει μια γενικότερη ιδιότητα στο όνομα). **Οι δύο πρώτες κατηγορίες (επιθετικός-κατηγορηματικός) είναι συνήθως επίθετα ή και μετοχές (επιθετική-κατηγορηματική), ενώ οι δύο τελευταίες (επεξήγηση, παράθεση) είναι ουσιαστικά που βρίσκονται συνήθως μέσα σε κόμματα.**
 - ❖ Αν είναι **ετερόπτωτος** ελέγχουμε **α)** σε ποια πτώση βρίσκεται (γενική-δοτική-αιτιατική) και **β)** ποια πληροφορία θέλει να μας δώσει για την προσδιοριζόμενη λέξη: τον κτήτορά της (γενική κτητική), τον δημιουργό της (γενική του δημιουργού), την ύλη της (γενική της ύλης), την αξία της (γενική της αξίας), την αιτία της (γενική της αιτίας), το διαιρούμενο σύνολο στο οποίο ανήκει (γενική διαιρετική), το πρόσωπο ή το πράγμα με το οποίο συγκρίνεται (γενική συγκριτική), το πρόσωπο ή το πράγμα στο οποίο μεταβαίνει η ενέργειά της (γενική ή δοτική αντικειμενική), το πρόσωπο ή το πράγμα το οποίο κάνει την ενέργειά της (γενική υποκειμενική), το πρόσωπο ή το πράγμα στο οποίο αναφέρεται (δοτική ή αιτιατική της αναφοράς).
- Αν ένας προσδιορισμός είναι επιρρηματικός ελέγχουμε αν είναι **α) απλό επίρρημα ή εμπρόθετο σύνολο** ή ένα όνομα σε πλάγια πτώση ή μια μετοχή ή μια δευτερεύουσα πρόταση **β)** ποια επιρρηματική σχέση θέλει να δηλώσει, ποια δηλαδή πληροφορία θέλει να μας δώσει για την ενέργεια του ρήματος: τον χρόνο ή τον τόπο ή τον σκοπό ή την αιτία ή την προϋπόθεση ή τον τρόπο/όργανο/μέσο ή το αποτέλεσμα ή την αναφορά ή την εναντίωση ή την συμφωνία ή την συνοδεία ή το πρόσωπο που ενεργεί/κρίνει.
 - ❖ Ένας εμπρόθετος προσδιορισμός αποτελείται από μία πρόθεση κύρια¹ ή καταχρηστική και από ένα όνομα (ή ό,τι λειτουργεί ως όνομα, συνήθως αντωνυμία) που τίθεται πάντοτε σε πλάγια πτώση. Άρα :
Εμπρόθετος προσδιορισμός= πρόθεση + πλάγια πτώση ονοματος

Προθέσεις	+ Πτώση ονόματος	
ἀμφί, ἐπί, μετά, παρά, περί, πρὸς, ὑπό	+ γενική ή δοτική ή αιτιατική	ΚΥΡΙΕΣ
διά, κατά, ὑπέρο	+ γενική ή αιτιατική	
ἀντί, ἀπό, ἐκ (ἐξ), πρό	+ γενική	
ἐν, σύν (ξύν)	+ δοτική	
ἀνά, εἰς (ἐς)	+ αιτιατική	
ἄχρι, μέχρι, ἀνευ, χωρίς, πλήν, ἔνεκα (ἔνεκεν)	+ γενική	ΚΑΤΑΧΡΗΣΤΙΚΕΣ
ὡς, νή, μὰ	+ αιτιατική	

¹ Οι προθέσεις χωρίζονται σε κύριες και καταχρηστικές. Κύριες είναι εκείνες οι προθέσεις που χρησιμοποιούνται σε σύνταξη και σε σύνθεση ενώ καταχρηστικές είναι οι προθέσεις που χρησιμοποιούνται μόνο σε σύνταξη).